

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Ցայտարարութիւններն ընդունում են տւին լեզուներով:
Ցայտարարութիւնների բառին չէ... րեկլամների համար էրկնայատի է

Օգոստոսի 1-ից «Նոր-Կար»-ին
առանորդ են գրում՝ եւ մինչեւ
եկտեմբերի 31-ը վճարում են
ի ն գ ր ու թ ի:

Թերթիս վարչութիւնը յիշեց-
ում է իրենց պարտքը, նրանց, ո-
րնց վրայ ապառիկներ են մնում:

«Պրաւ. Վեհապաշխ. մէջ տպուած է
Բարձրագոյն հրաման Սև-Նովի շրջանի
վարչական վերակազմութեան մասին»
Սև-Նովի շրջանի այսուհետեւ, ինչպէս
յայտնի է, վերակազմուելու է նահանգ, Այգ
նոր նահանգն ունենալու է երեք շրջ
շահ՝ Նովոռոսիյսկի, Տուպակէի և Սուչինի.
Սուչինի և Տուպակէան քաղաքային
ինքնավարութիւն է մտնում. նահանգ
զի գլխուոր քաղաքը լինելու է Նովոռո-
սիյսկի Դատարանական կողմից այդ նոր
նահանգը ենթարկուելու է Եկատերինա-
դաւրի նահանգական դատարանին
Թիֆլիսի դատատանական պալատին.
Նովոռոսիյսկում հիմնուելու են հաշտա-
րար դատարանի չորս բաժիններ, Այ-
գնային իրազօրման է ներկայ տա-
րուայ սեպտեմբերի 1-ից:

Կարտի հրկաթուղու կառուցումը դան-
դաղ է ընթանում: Որովհետև կապա-

Ինչ էլ քվճարանութեան առարկան
— միահեծան իրաւունքի պայքար, աշխ-
տեսական և ֆինանսական երևոյթ-
քերը: — Անգլական պարլամէնտը իր
զղու ծոցից յանկանում էր ինքնիշխան
հաւար, իբրև անշաղկաւան զաւակներ
Առաւելորդի այդ ընդարձակ պատկեր-
ները: Նա կարծում էր, որ զողովակա-
նները միայն շահագործման առարկայ է-
մայր հայրենիքի համար, ուստի և պար-
տաւոր նրան ամենայնիւ հնազանդի-
րա պահանջներին լրացում տալ, օգ-
տել նրա բազմաւանդեալ և մեծութեան
պատկերակ իրենց շահերին Ստակաւն գա-
ւութիւնին իրենց դարկ հարազատ պա-
ռակ լինելով թէ և չէին զանկանում ան-

Լորդ Չաթամն իզուր տեղն էր փառ-
աբանում թէ. «Երբ այո հանրատան
էջ մենք որ և է հարկ ենք գնում,

«Ամեն բանի համար Ամերիկան հն
ն օրինակ դեղատոմս, արտադրվել է 1796-ին.

կամա ժողովք գը Մէսոսը, մի մարզո՞ղ որ ոչ միայն չէր սիրում, այլ աստիճով ուսում էր հասարակապետութիւնը, վասն զի նա աւելի հաւատ ունէր անցեալի, բան ապագայի վրայ:—Ո՛չ մի բան ինձ համար այնքան տաղտկացուցիչ չէ, որքան լսել այն զովասանքները, որ տրւում են խանձարտի մէջ եղող այդ երեխային: Բայց նախ թոյլ տուէ՛ք որ երեխան ամէն — ժողովք գը Մէսոսը հաւասարակապետական կառավարութեան վրայ բոլորովին վստահութիւն չունէր, ուստի համոզուած էր, որ այդ «երեխան» չուտով պիտի մեռնէր: Բայց հակառակ յետադիմականների կանխաւորութեան, «Երեխան» ամենայն տրապուտեալով մեծացաւ, զարգացաւ և նա, որ լեռ 1776-ին միայն երկու և կէս միլիոն նահակչ ունէր, այժմ հաշոււմ է աւելի քան 70 միլիոն քաղաքացի: Նա այսօր տարածուում է մի ովկիանոսից մինչև Լիւար այնքան մի տարածութեան վրայ, ըրի մակերեղծի բնդարձակութիւնը լրբեթէ հաւասար է ամբողջ Եւրոպային: Եղ քնդարձակ երկիրն այժմ բովանդակուում է մի հարուստ, բարգաւաճ ազգ, սկստական քայլերով շարունակում է անընդհատ առաջ գնալ: Նա այսօր ունի մեծ տարածականութեամբ երաթնուղիների գծեր, հեռագրալարեր և հեռախօսների ունի, քան թէ հին աշտարհի մի որ և է պետութիւն: Իսկ իւր բուռնտազարծութեան յառաջադիմութիւնը միտնդամայն աներեւակայիլ է: Նոր ճարտարաբարծութիւնը յիշուում է երեմանների մի այնպիսի աճազին բաւակութեան վրայ, որ այդ մասին եււրոպացին հազիւ միայն համեմատական աղափար ունի: Իսկ նրա երկրագործութիւնն ամենայն յաջողութեամբ մըրքում է եււրոպականին: Եւստի՛

նաբարգաւած դրութիւն ունեցող երկրագործութեան հետ։

Առաջ Միացեալ-Նահանգներին ձայնը նշանակութիւն չունէր եւրոպական կըշտի մէջ, բայց այժմ նրա դիւանագիտութիւնը նեղում է համաբոս թէ բոլոր եւրոպացիներին, մասնաւոր այն պետութիւններին, որոնք զարթնեցնում են թէ Ամերիկայի և թէ Ատլանտեան ու Խաղաղ ովկիանոսի մէջ։ Ելող կողմից նա բացառական պայքարի շրջանի մէջ է Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Սպանիայի հետ։ Նա այժմ աշխատում է տէր գառնալ ծովերին, հետեւաբար այդ կողմից առաջին մրցակիցն է ծովերի իտալող պետութեանց, մասնաւոր Անգլիային, իսկ իւր ֆինանսական գործերով ու հարստութեամբ նա ի հարկին տալիս պարտաւորացնէ ամբողջ աշխարհում։ Զուտապէս պետութիւնացի ու ազգութեանց պատկանող շրջակայ գաղութներին ուղատնութեան նախաձեռնողի ու պատգանային լինելով, նա դիւանագիտական աշխարհի համար բարբոսի նոր ծանրակէտ է օտեղծում։ Ահա թէ ինչ է գարնանը հարկի քան տարուայ ընթացքում Առաջնորդաւորն ու Փրսնակներին Միացեալ-Նահանգները։

Արդ, հարց է ծագում, թե որտեղ են այն զինատար պատճառները, որ այդքան կարճ ժամանակամիջոցում այդպիսի առասպելական կերպարանափոխություն լուսնաշաղթին այդ երկրի մէջ։ Այդ պատճառներէջ ամենազինատարը նրա սահմանադրութիւնն է, որ իւր վերջնական ձևը ստացել է, գրեթէ, 1787-ի սկսած ամբերի 17-ին։ Սահմանադրութիւնը կազմողները յոյսը սպասան լիովին արարարացրեցը։

«Մենք, Միացեալ-Նահանգների ժողովուրդս, որպէսզի կատարեալ միութիւն

լսողները որոշեալ պայմանաժամում անկարող գտնուեցան կառուցանելու երկաթեայ կամուրջներ, ուստի Պարսի երկաթուղու վարչութիւնը մտադիր է ինքը կառուցանել ժամանակակաւ փայտեայ կամուրջները կապաւորուողների հաշուն: Վարչութիւնը դիմում է այդ միջոցին նրա համար, որպէսզի շտապեցնի այդ գծի շինութիւնը:

Անցեալ 1895 թուին տարաբախիկ հիւանդութիւնների ընթացքի հաշույնը երևում է, որ Թիֆլիսում հիւանդացի են հարինրից - 18, փորձարկերից - 34, կարմուկից - 32, բուժէջից - 95, դիֆթերիայից (բկացաւից) - 82, տրորախեղդից (կրուպից) - 6, կապոյտ հագից - 6, կարմիր քամուց (սոժայից) - 7 և բարակացաւից - 7. Ընդամենը 569 զէպը:

Պետերբուրգից հաղորդում են «Կուկազ» լրագրին, որ երկրագործութեան միջոցաւ կարգադրութեամբ Գովկաս է գալիս հանրային բաժնի վերադառնալ Գինիսովը Թիֆլիսից պ. Գինիսովը մըտադիր է Բագու գնալ նախկին արդիւնարանները դիտելու համար:

Ինչպէս գրում են «Նով». Օր. լրագրին, Բագուի նահանգի Անդրէկէպ գիւղը Կուր և Ուրաք գետերի միասնաբար հեղեղմանից ամբողջապէս անկրօն է: Տները քանդուած և գաշտերը հեղեղուած են, ժողովուրդը, որ 150 ծովն է կազմում, բացօդային է մնացել...:

Թիֆլիսի պարսից ընդհանուր հիւպատոս գեներալ-ադիւտանտ Միրզա-Իբրահիմ-Մուսալի-Ուլ-Գոլիէն մեկնեց Քլաքիկապոլ:

Բագուից գրում են «Կուկազ» լրագրին, որ Գասպիան ընկերութեան նախկին արդիւնարանում, որ գտնուում Մարտաշի գիւղին մօտ, յուլիսի 22-ին նախկին մի շաղկապ է խիլի 218 սաժէն խորութիւնից, որն օրական 50,000

պուղ նախ է տալիս: Նախքան հետզհետէ ունեւում է և յուլիսի 26-ից արդէն 400,000 պուղ նախ է դուրս գալիս օրական:

Լրագրների առեւտր, մտադրութիւն կայ ստորին կարգին գիւղատնտեսական զարգացման բանալու Արմաւիրում և Գիւրգիսկում:

Պետական կալուածների միջոցաւ թեւեւ մէջ մի հարց է մշակուած հարաւային Ռուսիայում մեծանալիական արհեստանոց հիմնելու վերաբերմամբ, որից հարկատու երկրագործական գործիքներ շինող վարպետներ պէտք է գտնուեն: Այդ արհեստանոցում կընդունուեն բացառապէս գիւղացի աշակերտներ:

Մահաւան գետապարտուած կարգադրի քահանայ Սահեփան Կալմուխիձէն կառավարչական խնդրագիր է ներկայացրել, որպէս զի ներքին մահաւան պատիժը:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐՈՒՄ

1. Անցեալ յունիս ամսի 10-ին Պետերբուրգից ճանապարհ ընկնելով զէպի հարաւ և ամբողջ երեք օր ու գիշեր շարունակ ընթանալով՝ երկաթուղու զինաքը կանգ առաւ: Հիւսիսային Գովկասի երկաթուղու գծի «Մեներալնիա վոլի» կոչուած կայարանի առաջ:

Այդտեղ երկաթուղու գնացքի վազանները համարեալ թէ ամբողջովին դատարկուեցան: Բացի դրանից, ահագին բազմութիւն այդ կայարանում սպասում էր Պետերբուրգից եկող գնացքին, որը ամեն մի ժամից այդ ճիւղի վրայ երթնւելով է հանրային շրջան ուղևորողների յարմարութեան համար:

Կէս ժամ այստեղ սպասուող յետոյ ճանապարհ ընկանք զէպի հանրային

Ջրերի հովտուն վայրերը: Այդ ճիւղի վրայ շինուած երկաթուղին իւր երկու կողմից բայց, ամառուայ սեզոնին յարմարեցրած գեղեցիկ վազաններով անցնում է օձապտոյտ սլորմալոր երկնքներով, ծաղկաւազ գաշտերով, շատ տեղ տնտառի միջով և լեռների ստորոտներով: Սառն հիւսիսից եկող ուղևորները, որոնք իրենց կեանքում Ռուսիայի հարթ տափարակները անկի բարձր տեղեր տեսած չեն, մի առանձին գմայութեամբ զննում են Կովկասի բնութեան հրաշալիքները, նրանցից ամեն մէկը մի առանձին հետաքրքրութեամբ հարցաւորած է անում այդ տեղերի մասին և գիտակներով դիտում իւր աչքերի առաջ արձանագործ լեռների գագաթները:

Այդ լեռներից մինը նշանաւոր Բէշտաուն է - որից ծագել է Ռուսերէն Պետերբուրգ (հինգ սար) անունը և որը այդ տեղերում հանրային Ջրերի բուժարաններ հիմնելու սկզբնապատճառն է եղել, որովհետեւ այդ լեռան ապկիցն է, որ ըզխում են հանրային տար ջրերը:

Կէս ժամից երկաթուղու գնացքն ուղևորին հասցնում է Պետերբուրգի կայարանը, որը քաղաքի ծայրին - արեւմտեան կողմը հարթ գաշտի վրայ է գտնուում:

Քաղաքը շատ փոքր է և գտնոււմ է Մաշուկ սարի լանջում, մի կիսատափարակ տեղում, որի արեւմտեան կողմը տնտառապատ է, իսկ դիւրը նայում է հիւսիս-արեւմուտը, որտեղից՝ պարզ երանակին նկատոււմ է այդտեղից 60—70 վերստ հեռավորութեան վրայ գտնուող նշանաւոր Էջրաւ լեռնաշղթայով իւր յովտեան ծածկուած սպիտակ ձեան սաւանդ:

Համեմատած Հիւսիսային Գովկասի այլ քաղաքների հետ, այս տեղի կլիման ամառը բաւականին շոգ է, շատ անգամ ասով և իշում է տաք քամի, որից առաջանում է շարունակ անախտ փոշի: Միւս կուրսերների հետ համեմատած այստեղ սպասուած արժան է, Թիֆլի-

սից էլ արժան. օրինակ՝ կաթը, սերը, արածանը չնչին գնով են վաճառոււմ. ձուն 7—8 հատը հինգ կոպ. մարուր կարագը, որը գերմանական գաղութից է գալիս, ծախոււմ է ֆունտը 22—24 կոպ., ահագին կծու ծածուկը՝ 5 կոպ., հաւը 15—20 կոպ., ամենաթափ միսը 6 կ., կանանչեղեններ և բանջարանցի միջերեքներն անհամեմատ անկի արժան են:

Քաղաքն՝ ուղևորի վրայ այնքան լուսաւորութիւն չի թողնում, անհրըցածը և անշուք են շինուած, ոչ մի նշանաւոր շինութիւն աչքի չի ընկնում. նա մանաւանդ ամառուայ սեզոնի ժամանակ առաջ մարզուն բաւականին անհաճոյ է թոււմ ամեն մի քայլափոխում զանազան հիւանդութեամբ վարակուածների հանդիպելը, որոնցից մէկի ձեռքն է կապած, միւսի քիթը չկայ, երբորդը կաղում է, չորբորդի ամբողջ երեսը վէրքերով է ծածկուած և այլն. շատերն անբուժելի ցուրտով և խոցերով ապականում են շրջապատող օդը:

Միմիայն գրօնելու տեղերն են, որ քաղաքը զարգարում են, ուր և մարդ մի փոքր ազատ օդ է շնչում. այդ տեղերը հեռեկաններն են՝ փողոցի մէջ տեղով անցնող ճեմիկը, Մաշուկ սարի վրայ շինուած պալիսոնները, նշանաւոր ծծմրի այրին, քաղաքային այգին և հանրային ջրերի լողարանների տուայ գտնուած պարտէզ իրենց արհեստական սաղարու կարգերով, յարմարութիւններով, շառաւաններով, որոնք բաւականին գեղեցիկ են: Բուժարանի լողարանների շինութեան առաջ գտնուած պարտէզ-ձաղկոյցում ծածկուող սակ ամենայն օր առաւօտեան ժամը 7—8 և երեկոյան 5—7 նուազում է զինուորական երաժշտութիւնը:

Կայ մի հասարակաց գրադարան, որի մուտքը 5 կոպ. է և որտեղ հայերէն ոչ մի լրագիր չի ստացուում:

Քաղաքում կան բաւականին թուով կառքեր, որոնք քաղաքի մի ծայրից միւս ծայրը տանելու համար 20 կոպէկ են

վերցնում, իսկ երկաթուղու կայարանից 30 կոպ. արժէ, եթէ իրեր չունի ուղևորը. իրերով - 50 կոպ.: Հիւրանոցներ և կահաւորուած տնակներ անշուք են և օրական 1-ից 5 բարբի արժեն. թէև բնականաբար սակի պակաս կարելի է գտնել սենեակներ և այն էլ ճաշով:

Չնայելով ուտելիքներին և ապրուստի արժանութեանը, բայց և այնպէս այս տեղի հիւրանոցներն իրենց թանկ ապահովութեամբ անձանթ ուղևորին քաղաքային կերպով կատարելապէս թափանցում են, եթէ ուղևորն այնպիսի կրեաններից չէ, որոնք տարեկան մի քանի հազարների եկամուտներ ունենալով, դիմում են այդպիսի վայրերը մի այն դուրսնայնու և մի կերպ իրենց զրպանը թիկեցնելու համար:

Այս տարի այնքան շատ քաղմութիւն էր սպասոււմ, որովհետեւ ձմեռը երկար տեւեց, երկաթուղու թեւեւ հանգստեան ապակի տեղերով հետաքրքրուողներն այս տարի ցուցահանդէսով են զբաղուած, իսկ շատ հիւանդներ, այս տառայ ցուցահանդէսի պատճառով ուղևորութեան գնեքն ինչեցրած լինելով, ուղևորում են Եւրոպայի և Անդրկովկասի ջերմուկները:

Մ. Ճեկ.

ԹՂԹԱՎԱՅԻՆ ԹԻՒՆՆԵՐ

Ն Ո Մ Ո Վ Գ Ե Ր Մ Ո Ն Ի Ս Ի Ց Ի Ց (Նոր-Դարի թղթակցութիւն)

Բեթլէն, 1 օգոստոսի (ն. տ.). - Գերմանական համալսարանների ուսումնաժարանական բոլոր բաժինները դատաւոր պրոֆեսորների մէջ առաջին և փայլուն տեղը բռնում է պրոֆեսոր Հառնակ (Harnack). Նրա մասնագիտութիւնն է Dokma-ների (գաւառութիւնների, հաւատների) և ընդհանուր եկեղեցիների պատմութիւնները: Այս ամբարային կիսամեակում կար-

կողմնը, արդարադատութիւն հաստատանք, ներքին անդորրութիւնը պահպանելը, հանրական պաշտպանութիւնը ապահովեցնելը, բնահանուրի բարօրութիւնը բնագործակներ և ազատութեան բարձր ուղևորներ թէ մեկ և թէ մեր յետնորդների համար, օրինադրում և հաստատում ենք ներկայ սահմանադրութիւնը Միացեալ-Նահանգների համար:

Սահմանադրութիւնը խմբագրող օրէնսդիրները, իրենց գծադրած նպատակին արդեւամբ հասնելու համար, հիմունք ունեցան մայր հայրենիքի ազատութիւնը և ժամանակի քաղաքակրթութեան ու յառաջագիտական ոգուն արտադրած մատուր արդիւնքները: Նրանք իմաստութեամբ օգտուեցան թէ մէկից և թէ միւսից:

Փոխանակ ամեն ինչ կեդրոնացնելու և միմեծաբար պարզական մի մարմին ստեղծելու, նրանք մեծ տեղ տուին անհատական նախաձեռնութեան: Աշխատեցին որքան կարելի է անհատապատեղ պիտական խնամակալութիւնից: Մի կողմ թողնելով եւրոպական հնացած կառավարչական ձևերը, նրանք ջանացին նոր սակի հիմնական, աւելի բանաւոր հիմունքների վրայ գնել իրենց երկիրը:

Դաշնակցութիւնը իրեն սկզբունք բնագիտելով, նրանք աշխատեցին իրարանչիւր նահանգին, աւելի ճիշտն սակ իւրաքանչիւր պետութեան, կատարեալ ինքնավարութիւն, իրարուն ազատութիւն տալ: Նա պիտի կառավարուէր տեղական ժողովրդի միահեծան կամքի համաձայն: Քաղաքացու տղամարդիկն ոչ մի խոչընդոտ չպիտի լինէր, միակ յարգելի խոչընդոտը ուրիշ ազատութիւնը պիտի լինէր: Ամեն գործի մէջ ջիւթը ներս մտցնող պաշտօնեայ եւ չլի-

տի լինէր և կառավարչական մեքենան պիտի ոտանար պարզ ձև, հեռու օրէկ ձևակերպութիւնից, որովհետեւ ձևակերպութիւնը ժամանակի կորուստ է, իսկ ժամանակը - անփոխարինելի արծաթ: Օրէնքը քաղաքացու կամքի արտայայտութիւն լինելով, գործնական և ձեռնարկեց սղին սկսեց գործել և իւր մեծագործ արդիւնքը տալ:

Ինքնավար, ազատ նահանգները իրարու հետ գաղնակցական կապով կապուող, նրա կենդանի բերանը կոնգրեսն է, որ բաղկանում է սենատից և ներկայացուցիչների խորհրդարանից (House of representatives):

Ներկայացուցիչների խորհրդարանը բաղկանում է այն անդամներից, որ իւրաքանչիւր երկու տարին մի անգամ զանազան նահանգների ժողովուրդների ընտրում են: Իսկ - սենատը կազմոււմ է իւրաքանչիւր նահանգի ուղարկած երկերկու անդամից: Սենատը և ներկայացուցիչների խորհրդարանն է, որ զուգում է ամբողջ հասարակապետութեան վերաբերեալ գործերով: Միացեալ Ամերիկան ներկայացնողն այդ երկու մարմինն են: Իսկ տեղական, միացեալ պետութեանց գործերի կանոնաւորումը տեղական օրէնսդրական և կառավարչական մարմիններին է թողնոււմ:

Կառոււմ չկայ, եթէ Միացեալ Նահանգները միւս երկրների նման ծայրագոյն կեդրոնացումն, սուբնական վարչութեան կամ կեղծ պարլամենտական սխաւեմ ունենար, ապա նա այդ հարթութիւնը և կեդրարանափոխութիւնը ունենալուց զեր շատ հեռու կըլինէր:

Այդ երկրի սահմանադրութիւնը հիմնողներն իրենց գործի հիմք ունեցան անպիտական աւանդական ազատութիւնը առանց սպնուտապիտական և աւատական ծրարի: Նրանք աշխատեցին աղա-

տութիւնը ազատութեամբ հակադնել:

Իրօք Միացեալ Նահանգները ոչ թէ մի բնորոշակ հասարակապետութիւն են կազմում, զի այդ բոլոր շատ տարատաւ ու անորոշ է, այլ մի մեծ հանրավարութիւն (democratie - ասովկալութիւն), որի սահմանադրութիւնն անհատական ազատութեան ոչ մի կաշկանչող կապանք չի ներկայացնում: Այդ հանրավարութեան հաստատութիւնները երկու արգասալից տարուայ աշխատանքների ու ազատութեան արդիւնք լինելով, զեւզուում են այն մարդկանց ձեռքով, որ իրենց հակափորձ գաղափարները ստացել էին իրենց ցեղից ու ժամանակի մտքերը յեղափոխել Մոնտեզոյի, Մարիի, Ռուսայի ու նրանց աշակերտների կեղանակացիւն փիլիսոփայութիւնից, քաղաքացիական ազատութեան տեսակէտից իրագործեցին այն բոլոր, ինչ որ երկու էր ժամանակի յառաջագէմ ոգերին համար: Բայց այդ մեծ հանրավարութիւնը քաղաքացի, կոնգրեսաց չէ, այլ մի իրական, կենդանի և բեղմնաւոր հաստատութիւն, ուր քաղաքական ազատութիւնը և ազգային միահեծանութիւնը ոչ մի կերպով սահմանափակուած չեն:

Սահմանադրութեան գծադրած վստահանին հասնելու համար, Միացեալ Նահանգները զեկափորչներն իրենց համար սկզբունք բնորոշեցին խաղաղութիւնը և ոչ-միջամտութիւնը եւրոպական զորքերում: Ռուսի ազատ մարդը խաղաղութեան զրկի մէջ առանց խոչընդոտ յառաջ գնաց:

Այդ երկրի բարգաւաճմանը, որ այնտեղ գլխուորական ոգի չկայ: Այն ոգին, որ Փրանսիայից միայն տարեկան խում է չորս միլիարդից տեղի գրամ և երեք միլիարդից տեղի մարդկանց պարագործու-

թեան և պարագործութեան է մասնում ու այդպիսով երիտաւարութեան ծագելը, աշխատաւորների բնաբալ մասնաւորներին կերպով փաշտնում:

Ուրիշ հանգամանք—Այդ երկրի մէջ եկեղեցիների բաժանուած է պետութիւնից, հետեւաբար պետական կրօն չկայ, իսկ պետական կրօն չլինելով, չկայ և նրա անբաժան ընկերը՝ կրօնական բիւզլէն որ ուրիշ երկրներում մի քանի միլիոնի է հասնում: Եւ այդ բոլորը նրա համար, որովհետեւ պետութիւնը եկեղեցի, պաշտամունքը պաշտօնապէս չի ճանաչում—Ռուսի այդտեղ յայտակարար է ամեն կարգի ներքին կրօնական երկպառակութիւն, չկայ և ոչ մի սիմոնիական գողնադրութիւն (Փրանսիա, Աւստրիա...): Այնտեղ կրօնի լիակատար ազատութիւն է: Հաստատեալների համայնքն է միայն, որ հոգ է տանում իւր կրօնական պաշտօնեայ ծախքերին ու եկեղեցական պաշտօնէից վճարում (եկեղեցի Հայաստանիայ): Վասնզի բռնութիւն է ստիպել մէկին, որ սա իւր զրամով պահպանի մի հաստատութիւն, որ իրենը չէ, հակառակ զէպքում անհատը բռնադատոււմ է մեղաւորել մի կրօնի մուրթութեանց և նախապաշտմանց, որ ոչ միայն իրենը չէ, այլ օրին, զուցէ, նա հակառակ է և սրի գոյութիւնն իսկ վնասակար դատոււմ: Կրօնի լիակատար ազատութիւնը, եկեղեցու անջատումը պետութիւնից (հայ.), նոյնպէս մի անկախութիւն և յեղափոխութիւն է:

Միացեալ Նահանգների մէջ կրթութիւնն եւ պետութեան իրաւունքից դուրս է: Կրթութիւնը համայնքի իրաւունքը և պարտականութիւնն է: Կրթութեանը և պարտականութեան և կենսութեանը քաղաքացիական է: Կրթութեան ինքնիւ ինքնով, նա ամենայնիւ վերապահուած է համայնքին: Համայնքն է միայն միահեծան տէրը իւր շահերին և

պատասխանատու իւր գործած սխալների ու մոլորութեանց: Նա իւր միահեծանութիւնը ամբողջապէս հաստատութիւններ է ունի, որոնք անսահման տէրը գործաւոր լինել է:

Այս բոլորից յետոյ հասկանալի է անհատը գրութիւնը: Այդ երկրում անհատը լիազօր տէր է իւր անհատականութեան, ոչ մի երկրում անհատական ազատութիւնն այնքան երաշխաւորուած չէ, որքան Միացեալ Նահանգներում: Անդրադառնալիս Habeas corpus (ուսեցիք անձը, արձակել): անձնականութեան օրէնք), անհատական իրաւունք այդ թումբը, բրիտանական ազատութեանց այդ երկրորդ քարտը (charte), լիակատար գործաւորութեան մէջ է Միացեալ Նահանգներում: Այնտեղ ազատութիւնը ամեն քաղաքացու մէջ մարմին, ոգի է ստած, ազատութիւնը կեանքի տնջողութիւն, կենսական մի կարթը է գործած: Կրթութեան կառնակը, համայնական կազմակերպութիւնը, ազգային միահեծանութիւնը—բոլորը ի մի միացած ազատ հայրենիքի մէջ ազատ քաղաքացի են պարտաւորոււմ: Աւստիայ կեանքն է քաղաքական իրաւունք տուողը, վաճառական, վտասարան, գործաւոր, պետական պաշտօնեայ գրադուները, պարագմուները տէր լինելով հանդերձ, նա ինչոյն ժամանակ իւր ախագործաբեղամբ գործադրող քաղաքացի է: Ամեն անհատ մասն ունի, աւելի ուղիղն առած, ամեն անհատ պարտաւոր է իւր համայնքի, իւր պետութեան (նահանգի), իւր բնահանուր հայրենիքի՝ հանրավարութեան գործերով: Եկեղեցին, զրպոցը, համայնքը, պետութիւնը, երկրի ընդհանուր հաստատութիւնները նրա ինչը, սեպականութիւնն են, ինքը նրանց համար է, նրանք իւր համար, երկուսի փոխադարձ կապը փոխադարձ

Պատիկ

